

לשעבד נכסים.

מתקיף לה רב אשי, לקיים את הראיה, שאי אפשר לומר במשנתנו שזה מצד מצוה, שהרי אם דאיקני לא מועיל, אין שום תוקף לשטר, שהרי אי אפשר לגבות בו מנכסים שיקנה הלוח לאחר מכן. ואם כן, כמו מלוח על פה הוא, שלא נכתב עליו שטר! ורב ושמואל, דאמרי תרווייהו, שניהם סוברים, שמלוח על פה, אינו גובה לא מן היררשין ולא מן הלוקחות, כיון שאין קול, רבנן לא תקנו שיגבה.

קנז-ב

אלא, הגמרא דוחה את ההוכחה: הא מני, רבי מאיר היא. המשנה סוברת כרבי מאיר, דאמר, אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. וכל הספק היה לרבנן. אבל לרבי מאיר, כמו שאפשר להקנות דבר שלא בא לעולם, כך גם אפשר לשעבד שלא קנה עדיין.

הגמרא מנסה לפשוט את הספק: תא שמע ראייה ממה ששנינו בברייתא:

שטרי חוב המוקדמין, שטר הלואה שכתבו בו תאריך מוקדם, כגון שההלואה היתה בניסן וכתבו שהיתה בתשרי שלפניו, פסולין. השטר פסול ואי אפשר לגבות בו, כיון שיטרוף שלא כדין מלקוחות שקנו קרקעות מתשרי ועד ניסן.⁽¹²⁷⁾ והמאחרין כשרין. שטרות שנכתבו לאחר ההלואה, כגון שההלואה היתה בניסן והשטר נכתב בתשרי, או שנכתב ביום ההלואה וכתבו תאריך של תשרי, השטרות כשרין כיון שאין חשש שיגבו שלא כדין.

ואי סלקא דעתך ואם נסבור שדאיקני, קנה ומכר, או דאיקני קנה והוריש, לא משתעבד, אם כן, מאוחרין אמאי כשרין? נחשוש שמא הלוח קנה נכסים בין ניסן לתשרי, והם לא משתעבדים כיון שזה היה לאחר ההלואה, שהיתה בניסן, ואם הלוח ימכור את הנכסים לאחר תשרי, המלוח יטרוף מהלקוחות, כי היות שזה היה לפני התאריך שכתוב בשטר, הוא יחשוב שהם משתעבדים, ולמעשה הם לא משועבדים, אם נאמר שדאיקני לא משתעבד.

ומוכח מכאן, שדאיקני כן משתעבד.

ודוחה הגמרא שאף ברייתא זו, הא מני, רבי מאיר היא, דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

תא שמע הגמרא מנסה לפשוט את הספק ממה ששנינו בברייתא, שאין גובין מלקוחות חובות שאינם קצובים, כיון שאין הלקוחות יכולים להעריך את החוב ולוודא אם למוכר יש נכסים בשעור החוב כדי שלא יגבו מהם.

ואחת הדוגמאות לחוב שאינו קצוב, זה שבח קרקעות.

ומבאר הברייתא: לשבח קרקעות, כיצד? באיזה אופן מדובר שלא גובה מלקוחות.

הרי שמכר שדה לחבירו והשביחה, מי שקנה שדה והלוקח השביחה, וכעת היא שוה יותר, ובא בעל חוב של המוכר וטרפה, שהקרקע

בשטר שיש בו ריבית שקנסו שלא יגבה גם את הקרן.

127. תוס' בד"ה המוקדמים מוסיף שהם פוסלים לגמרי שקנסו שלא יגבה בכלל את החוב כמו

כמו הצד שמשמעבד, מעתה יש לדון, מה הדין אם לזה מראובן ולזה משמעון, ולשניהם הוא כתב "דאיקני", ולבסוף, וחזר וקנה קנה נכסים, מהו? למי השעבוד חל?

וצדדי הספק הם: האם לקמא משמעבד, הוא משמעבד לראשון כיון שהוא קדם, או לבתרא משמעבד, או לשני, כיון שבזה ששעבד לשני, חזר בו מהראשון, ויכול לחזור בו כיון שהשעבוד עדיין לא חל כל זמן שלא קנה נכסים.

אמר רב נחמן: הא מילתא, איבעיא לן, הסתפקנו בבעיא זו, ושלחו מתב, ושלחו לנו מארץ ישראל תשובה, שראשון קנה.

אבל רב הונא אמר: יחלוקו. מחלקים ביניהם, כי לא התכוין לחזור מהשעבוד של הראשון אלא לשעבד אף לשני, ויכול לעשות זאת, כיון שהשעבוד עדיין לא חל, (128) והוא מתעבד לשניהם, באופן יחסי לסכום ההלוואה, כי בעת שקנה את הנכסים, חל השעבוד של שניהם בשוה.

וכן תני רבה בר אבוח: יחלוקו.

אמר רבינא: מהדורא קמא דרב אשי, כשרב אשי שנה את תלמודו בפעם הראשונה, אמר לן הוא פסק במקרה הזה שרק ראשון קנה.

היתה משועבדת לו וטרף ממנו את הקרקע עם השבח. וכיון שהלוקח קיבל אחריות מהמוכר, הרי כשהוא, הלוקח, חוזר וגובה מהמוכר, גובה את הקרן מנכסים משועבדים כמו כל בעל חוב, שנכסי המוכר משמעבדים לו, ואת השבח מנכסים בני חורין. והשבח שהוא השביח גובה רק מבני חורין, כיון שזה לא קצוב כי לא ידוע כמה הוא ישביח.

ואי פלקא דעתך ואם נסבור דאיקני קנה ומכר, או דאיקני קנה והוריש, לא משמעבד, אם כן, בעל חוב, אמאי גובה שבחא? מדוע הבעל חוב גובה את השבח מהלוקח, והרי זה הגיע רק לאחר ההלוואה.

ומוכח מכאן שדאיקני משמעבד.

דוחה הגמרא: הא מני, הברייתא הזאת? רבי מאיר היא, דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

ולמסקנה הבעיא לא נפשטה.

ומוסיפה הגמרא: אם תמצוי לומר, אם ננקוט כמו הצד שדאיקני קנה ומכר או דאיקני קנה והוריש לא משמעבד, אין מה להסתפק הא לא משמעבד.

אבל, אם תמצוי לומר משמעבד, אם ננקוט

אבל שיטת הרמב"ן היא, שאי אפשר לחזור משעבוד של דאיקני. ועי' בקוב"ש אות תקע"ב שמבאר שלרמב"ן השעבוד חל כבר מעכשיו כשהנכסים יהיו בעולם ע"ש.

הש"ך בסי' קי"ב סק"ד מיישב את שיטת הרמב"ן מסוגייתנו שמבואר שיכול לחזור בו, שכוונת הגמרא שמסתבר שהלוה קנה את הנכסים מהכסף של השני, אם כן הראשון ניחא

128. אם דאיקני משמעבד לכאורה הלוה יכול לחזור בו, כיון שהשעבוד חל רק כשהחפץ יגיע לרשותו. וכמו לר"מ שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם יכול לחזור בו מהקנין לפני שהקנין חל. וכך סובר הרשב"א. וראיתו מסוגייתנו, ששניהם חולקים בשעבוד אף על פי שבתחילה השתעבד רק לאחד או למ"ד שרק השני זוכה מוכח שאפשר לחזור.

יורשי הבעל אומרים: אשה מתה ראשונה, והבעל ירש את אשתו, ואחרי שגם הוא מת, עובר הרכוש ליורשיו, שהם אביו או אחיו.

ויורשי האשה אומרים: בעל מת ראשון, ונפקעה ממנו זכות ירושת אשתו, ואחר כך מתה אשה, ולכן קרוביה ממשפחת אביה רוצים לרשת אותה —

בית שמאי אומרים: יחלוקו מספק.

ובית הלל אומרים נכסים, שהם נכסי צאן ברזל, שהיו קנויים לבעל, וצריך להחזיר את שוויים לאשה כשמגרשה או כשמת, ב"חזקתן", ויבואר בגמרא בחזקת מי הם.

כתובה, מנה או מאתים שהתחייב הבעל בנשואין — בחזקת יורשי הבעל, כיון שזה ממון שהבעל צריך לתת ועד היום הוא מוחזק בזה לכן משאירים בחזקתו.

נכסים הנכנסים והיוצאים עמה — נכסי מלוג הקנויים לאשה והבעל אוכל פירות, בחזקת יורשי האב. שהם היורשים של האשה, כיון שהם קנויים לה והביאה אותם מבית אביה לכן יורשיה מקבלים אותם.

גמרא:

שנינו במשנה, שלדעת בית הלל נכסי צאן קנח-ב ברזל הם בחזקתן.

ודנה הגמרא: בחזקת מי?

ואילו מהדורא בתרא דרב אשי, כשחזר ושנה פעם שניה את תלמודו, הוא אמר לן: יחלוקו!

ומסקנת הגמרא היא: והלכתא יחלוקו.

מיתובי, הגמרא מקשה על הפסק ששניהם חולקים, מהברייתא דלעיל: לשבח קרקעות כיצד? באיזה מקום לא גובה שבח קרקעות ממשועבדים?

הרי שמכר שדה להבירו, והשביחה הלוקח, ובא בעל חוב של המוכר, וטרפה מהלוקח עבור חובו, הרי כשהוא, הלוקח, גובה מהמוכר שלו את מה שטרפו ממנו, גובה את הקרן מנכסים משועבדים, ואת השבח מבני חורין.

ואם איתא, אם סוברים שכאשר הוא משעבד נכסים דאיקני לשני בעלי חובות, חולקים ביניהם, אם כן, חצי שבח מבעי ליה? הבעל חוב של המוכר צריך לטרוף רק חצי שבת, כיון שהשבח משועבד גם לקונה, עבור האחריות שהמוכר נתן לו, וגם לבעל חוב של המוכר!?

ומתרצת הגמרא: מאי "גובה", נמי דקתני, כוונת הברייתא היא לומר, שהבעל גובה מהשבח רק חצי שבת.

מתניתין:

נפל הבית עליו ועל אשתו, ואין לה בנים קנח-א ממנו [שבנים הם ראשונים לירושה], ואין ידוע מי מת קודם.

לו שיחלקו בנכסים כדי שהשני ירצה להלוות לו כסף. אבל זה לא מטעם חזרה כפי שמבאר הרשב"ם.